

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

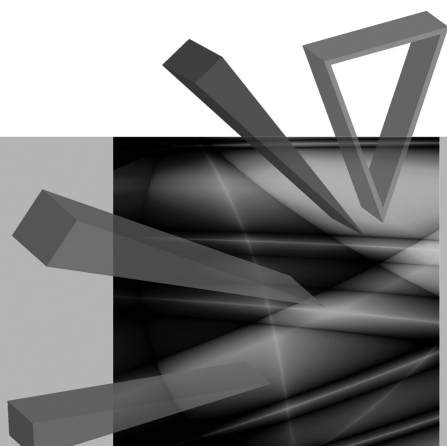
RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

315

Integracja i kryzysy na lokalnych i globalnych rynkach we współczesnym świecie

Tom 1

Redaktorzy naukowi

Jan Rymarczyk

Małgorzata Domiter

Wawrzyniec Michalczyk

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2013

Redakcja wydawnicza: Anna Grzybowska, Aleksandra Śliwka

Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz

Korekta: K. Halina Kocur

Łamanie: Beata Mazur

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:

www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,

The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,

a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon

http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się

na stronie internetowej Wydawnictwa

www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie

wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

Wrocław 2013

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-400-4 (tom 1)

ISBN 978-83-7695-327-4 (całość)

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	11
Franciszek Adamczuk , Współpraca gospodarcza na pograniczu polsko-czeskim – aspekty przestrzenne i instytucjonalne.....	13
Marzena Adamczyk , Rola Rady Stabilności Finansowej w zapobieganiu kryzysom finansowym.....	24
Eric Ambukita , Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w województwie wielkopolskim	33
Anna Barwińska-Małajowicz , Absolwenci szkół wyższych w kontekście (nie)dostosowania oferty edukacyjnej do potrzeb pracodawców. Analiza porównawcza na przykładzie wybranych regionów w Polsce i Niemczech	43
Zbigniew Bentyn , Kryzys polityczny i jego logistyczne konsekwencje dla międzynarodowej sieci dostaw	54
Zbigniew Binek , Minimalizacja kosztów wprowadzenia euro w Polsce – doświadczenia krajów wchodzących do Unii Europejskiej w 2004 roku oraz rozwiązania własne	64
Joanna Bogolębska , Doświadczenia gospodarki światowej ze stanami globalnych nierównowag płatniczych w kontekście ich kryzysogenności.....	74
Jarosław Brach , Pozycja polskich międzynarodowych drogowych przewoźników ładunków na europejskim rynku drogowego międzynarodowego transportu towarowego – przyczyny sukcesu	85
Magdalena Broszkiewicz , Kreowanie wartości dla akcjonariuszy jako instrument rozwoju i kształtowania atrakcyjności inwestycyjnej współczesnych rynków kapitałowych.....	105
Dominika Brzęczek-Nester , Pozycja konkurencyjna polskiego przetwórstwa przemysłowego w kontekście wyników handlu zagranicznego w latach 2006-2011	115
Katarzyna Brzozowska , Wpływ kryzysu finansowego na otoczenie regulacyjne biznesu we Włoszech	125
Katarzyna Bujan , <i>Cash pooling</i> jako instrument zarządzania płynnością finansową w transnarodowych korporacjach	135
Ignacy H. Chrzanowski , NAFTA jako alternatywna forma integracji gospodarczej. Z perspektywy krajów postkomunistycznych	144
Anna Chrzęściewska , Determinanty rozwoju bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Indiach.....	157
Anna Czech , Kryzysy energetyczne we współczesnym świecie	167
Wioletta Czemiel-Grzybowska , Źródła finansowania małych i średnich przedsiębiorstw w Europie w warunkach kryzysu	175

Katarzyna Czerewacz-Filipowicz , Polityka antykryzysowa Federacji Rosyjskiej na obszarze Euroazjatyckiej Wspólnoty Gospodarczej	184
Małgorzata Czermińska , Swobody rynku wewnętrznego oraz wspólna polityka konkurencji Unii Europejskiej a konkurencyjność przedsiębiorstw...	195
Małgorzata Domiter , Znaczenie globalnych reguł prowadzenia wymiany handlowej ze szczególnym uwzględnieniem KNU dla krajów rozwijających się	208
Jerzy Dudziński , Uwagi o działalności inwestorów finansowych na rynkach towarowych.....	223
Bartosz Fortuński , Czy energetyka światowa integruje się z założeniami polityki energetycznej Unii Europejskiej?.....	234
Elżbieta Golemska , Nowe metody zarządzania logistyką międzynarodową w procesie umiędzynarodawiania polskich przedsiębiorstw	244
Eugeniusz Gostomski , Proces tworzenia unii bankowej w krajach Eurolandu	256
Małgorzata Graćik-Zajackowski , <i>Fair trade</i> : szansa czy zagrożenie dla rozwoju krajów Południa?	267
Tomasz Gutowski , Bezpośrednie inwestycje zagraniczne jako główny sposób inwestowania korporacji transnarodowych w Polsce	277
Marcin Haberla, Sebastian Bobowski , Od uniwersytetu średniowiecznego do uniwersytetu trzeciej generacji	287
Rafał Hryniewiecki , Dyplomacja energetyczna – pomiędzy teorią a praktyką	298
Małgorzata Janicka , Liberalizacja przepływów kapitałowych wobec ewolucji międzynarodowego systemu walutowego	308
Anna H. Jankowiak , Japoński model komunikacji biznesowej a otwarcie japońskiej gospodarki na globalizację	319
Dorota Jankowska, Agnieszka Majka , Zmiany na lokalnych rynkach pracy województwa podkarpackiego w aspekcie przeobrażeń trójsektorowej struktury zatrudnienia	327
Dorota Jarema , Odpowiedź ASEM na światowy kryzys finansowy	337
Bohdan Jeliński , Fundamentalne konsekwencje kryzysu gospodarki globalnej	346
Ewa Klima, Magdalena Rosińska-Bukowska , Kryzys finansowy 2008 – analiza percepcji kryzysu przez społeczeństwo europejskie	357
Barbara Klimas , Kryzys państwa opiekuńczego i trudności w ograniczaniu społecznych funkcji państwa	368
Artur Klimek , Napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych z krajów wschodzących do Polski	378
Karolina Klupś , Przepływy bezpośrednich inwestycji zagranicznych na Ukrainie oraz ukraińskich inwestycji zagranicznych w latach 2004-2013	388
Agnieszka Kłysik-Uryszek , Wpływ kryzysu na aktywność międzynarodową przedsiębiorstw polskich	400
Agnieszka Konopelko , Polityka Unii Europejskiej wobec krajów regionu Kaukazu Południowego w kontekście globalnego kryzysu finansowego ..	410

Radosław Koszewski , Wykorzystanie zbiorów rozmytych w selekcji kandydatów do aliansu	421
Patrycja Krawczyk , Wpływ kryzysu rynków finansowych i bankowych w XXI wieku na ocenę ratingową wybranych państw	429
Anetta Kuna-Marszałek , Budowa powiązań nauki z biznesem – przegląd badań.....	439
Jarosław Kuśpit , Efekty ekonomiczne Europejskiej Polityki Sąsiedztwa Unii Europejskiej wobec państw Europy Wschodniej w okresie kryzysu gospodarczego	450
Aleksandra Kuźmińska-Haberla , Kraj pochodzenia produktu we współczesnej gospodarce.....	459
Małgorzata Stefania Lewandowska, Tomasz Gołębiowski , Innowacyjność a konkurencyjność międzynarodowa polskich przedsiębiorstw przemysłowych. Wyniki badań.....	469
Marek Maciejewski , Wiarygodność kredytowa państw w obliczu kryzysu finansów publicznych	480
Agnieszka Majka , Zróżnicowanie atrakcyjności inwestycyjnej powiatów województwa podkarpackiego.....	493
Dominika Malchar-Michalska , Międzynarodowy handel zbożem w krajach o niskim dochodzie i deficycie żywnościowym w obliczu światowego wzrostu cen żywności w latach 2006-2011	502
Arkadiusz Malkowski , Rola zarządzania strategicznego w budowaniu konkurencyjnego regionu transgranicznego na przykładzie Programu Operacyjnego Współpracy Transgranicznej Republika Czeska – Rzeczpospolita Polska 2007-2013	513
Arkadiusz Malkowski, Agnieszka Malkowska , Creating a competitive region on the example of Pomerania Euroregion	523
Witold Małachowski , Polityka antykryzysowa Niemiec a integracja europejska	533
Jakub Marszałek , Emisja obligacji zamiennych w warunkach światowego kryzysu finansowego	545
Grzegorz Mazur , Nowy kształt powszechnego systemu preferencji celnych Unii Europejskiej	555
Lidia Mesjasz , Doświadczenia historyczne w zakresie niewypłacalności państw – wnioski dla współczesnej polityki gospodarczej.....	566
Joanna Michalczyk , Główne przesłanki bezpieczeństwa żywnościowego Polski i próba jego pomiaru.....	577
Wawrzyniec Michalczyk , Znaczenie wymiany wewnątrzgałęziowej w polskim handlu zagranicznym towarami rolno-spożywczymi	592
Bartosz Michalski , Zaawansowanie technologiczne polskiego eksportu w pierwszej dekadzie XXI wieku	607

Tomasz Michałowski , Kryzys zadłużeniowy w strefie euro a trwałość relacji kursowej euro/frank CFA.....	619
Ewa Mińska-Struzik , Bariery rozwoju eksportu w polskich przedsiębiorstwach wysokiej techniki – wyniki badań własnych	630

Summaries

Franciszek Adameczuk , Economic cooperation in Polish-Czech border – spatial and institutional aspects.....	23
Marzena Adamczyk , The role of Financial Stability Board in preventing financial crises	32
Eric Ambukita , Foreign direct investment in Wielkopolska Voivodeship	42
Anna Barwińska-Małajowicz , High schools graduates in the context of (not) adjusting of educational offer to the employer expectations. Comparative analysis on the example of chosen regions in Poland and Germany	53
Zbigniew Bentyn , The political crisis and its logistic implications for international supply network	63
Zbigniew Binek , Minimizing the costs of introduction of euro in Poland – experience of countries entering the European Union in 2004 and own solutions.....	72
Joanna Bogolebska , The experience of global economy with global imbalances as a crisis-breeding element.....	84
Jarosław Brach , The position of Polish international road freight carriers on the European market of international road freight hauling – reasons behind the success	104
Magdalena Broszkiewicz , Creating value for shareholders as an instrument of growth and development of the investment attractiveness of modern capital markets.....	114
Dominika Brzęczek-Nester , Competitive position of Polish manufacturing in the context of foreign trade performance in the period 2006-2011	124
Katarzyna Brzozowska , The impact of financial crisis on the regulation environment in Italy	134
Katarzyna Bujan , <i>Cash pooling</i> as a tool for liquidity management in transnational corporations	143
Ignacy H. Chrzanowski , NAFTA as an alternative form of economic integration. From the perspective of the post-communist countries.....	156
Anna Chrzęściewska , Determinants of foreign direct investment development in India.....	166
Anna Czech , Energy crises in contemporary world.....	174
Wioletta Czemieli-Grzybowska , Sources of financing small and medium enterprises in Europe during the crisis	183
Katarzyna Czerewacz-Filipowicz , Anti-crisis policy of the Russian Federation in the area of the Eurasian Economic Community	194

Małgorzata Czermińska , Freedom of the internal market and the common EU competition policy and competitiveness of companies.....	207
Małgorzata Domiter , The importance of global trading rules with special regard to the Most Favoured Nation clause for developing countries.....	222
Jerzy Dudziński , Remarks on financial investors' engagement on commodity markets.....	233
Bartosz Fortuński , Is the global energy integrates with EU energy policy objectives?	243
Elżbieta Golemska , New methods of logistics management in the internationalization of Polish firms.....	255
Eugeniusz Gostomski , The process of creating the banking union in the eurozone	266
Małgorzata Grącik-Zajaczkowski , Fair trade: an opportunity or a threat for the development of the South?	276
Tomasz Gutowski , Foreign direct investments as the main way of transnational corporations' investments in Poland.....	286
Marcin Haberla, Sebastian Bobowski , From the medieval university to the university of the third generation.....	297
Rafał Hryniewiecki , Energy diplomacy – theoretical framework and practical applications	307
Małgorzata Janicka , The liberalization of capital flows in the presence of the evolution of the international monetary system.....	318
Anna H. Jankowiak , Japanese business communication model and the opening of the Japanese economy to the process of globalization	327
Dorota Jankowska, Agnieszka Majka , Changes on the local labor markets of the Podkarpackie Voivodeship in terms of the transformation of the three-sector structure of employment.....	336
Dorota Jarema , ASEM response to the global financial crisis	345
Bohdan Jeliński , Main consequences of global economy crisis	356
Ewa Klima, Magdalena Rosińska-Bukowska , The crisis of 2008 – analysis of European society's perception of the phenomenon.....	367
Barbara Klimas , Crisis of the welfare state and difficulties in limiting the social functions of the state.....	377
Artur Klimek , Inflows of foreign direct investment from emerging economies to Poland.....	387
Karolina Klupś , Foreign direct investment in Ukraine and the Ukrainian foreign investment flows in the years 2004-2013	399
Agnieszka Kłysik-Uryszek , Impact of economic crisis on Polish outward FDI	409
Agnieszka Konopelko , The European Union policy towards the countries of the South Caucasus region in the context of the global financial crisis.....	420
Radosław Koszewski , The use of fuzzy sets in the selection of candidates to an alliance	428

Patrycja Krawczyk , Impact of the crisis on financial and banking markets in the 21 st century on the rating of selected countries.....	438
Anetta Kuna-Marszałek , Building cooperation between science and business – literature review	449
Jarosław Kuśpit , Economic effects of the European Neighborhood Policy of the European Union towards the countries of Eastern Europe during the economic crisis	458
Aleksandra Kuźmińska-Haberla , Country of origin of a product in the modern economy	468
Małgorzata Stefania Lewandowska, Tomasz Gołębiowski , Innovativeness and international competitiveness of Polish industry. Research outcomes	479
Marek Maciejewski , The reliability of the states in the face of public finance crisis.....	492
Agnieszka Majka , Diversification of investment attractiveness of counties in the Podkarpackie Voivodeship.....	501
Dominika Malchar-Michalska , International cereal trade in Low-Income Food-Deficit Countries in the context of the world food price surge 2006-2011 ..	512
Arkadiusz Malkowski , Strategic management in building the competitive region on the example of Cross-border Co-operation Operational Programme of the Republic of Poland and the Czech Republic 2007-2013....	522
Arkadiusz Malkowski, Agnieszka Malkowska , Budowa konkurencyjnego regionu na przykładzie Euroregionu Pomerania.....	532
Witold Malachowski , Anti-crisis policy of Germany and European integration	544
Jakub Marszałek , Convertible bonds issuance in the time of world financial crisis.....	554
Grzegorz Mazur , A new shape of the Generalised System of Preferences of the European Union	565
Lidia Mesjasz , State insolvency – historical experience and lessons for current economic policy.....	576
Joanna Michalczyk , Main determinants of Poland’s food security and an attempt of its measuring	591
Wawrzyniec Michalczyk , The importance of intra-industry exchange in Polish foreign trade in agri-food products	606
Bartosz Michalski , Technological advancement of Polish exports in the first decade of the 21 st century	618
Tomasz Michalowski , Debt crisis in the eurozone and the sustainability of the euro/CFA franc rate.....	629
Ewa Mińska-Struzik , Barriers for exporting activities in Polish high-tech enterprises – own study results	640

Dorota Jankowska, Agnieszka Majka

Uniwersytet Rzeszowski

ZMIANY NA LOKALNYCH RYNKACH PRACY WOJEWÓDZTWA PODKARPACKIEGO W ASPEKCIE PRZEOBRAŻEŃ TRÓJSEKTOROWEJ STRUKTURY ZATRUDNIENIA

Streszczenie: Struktura zatrudnienia w trzech sektorach gospodarki: w przemyśle, rolnictwie i usługach jest jednym z podstawowych wyznaczników rozwoju społeczno-ekonomicznego. W opracowaniu ocenie zostaną poddane przeobrażenia trójsektorowej struktury zatrudnienia w województwie podkarpackim i jego powiatach, jakie zaszły w latach 2005-2011. W analizie danych wykorzystano metody analizy dynamiki oraz test chi-kwadrat na jednorodność populacji.

Słowa kluczowe: rozwój społeczno-gospodarczy, sektor usług, przeobrażenia trójsektorowej struktury zatrudnienia.

1. Wstęp

Polska, wstępując do Unii Europejskiej, włączyła się w realizację jednej z ważniejszych dziedzin polityki wspólnotowej – polityki spójności, mającej na celu promowanie harmonijnego rozwoju całego terytorium Unii Europejskiej poprzez działania prowadzące do zmniejszenia dysproporcji w poziomach rozwoju jej regionów, a tym samym do wzmocnienia spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej Wspólnoty.

Struktura zatrudnienia w trzech sektorach gospodarki: przemyśle, rolnictwie i usługach, jest jednym z podstawowych wyznaczników rozwoju społeczno-ekonomicznego krajów. Zgodnie z teorią trzech sektorów, kraje lub regiony znajdujące się na wyższych etapach rozwoju gospodarczego charakteryzują się relatywnie wysokim udziałem zatrudnienia w sektorze usługowym, bardzo niskim jego udziałem w sektorze rolniczym oraz umiarkowanym w sektorze przemysłowym.

W niniejszym opracowaniu ocenie zostały poddane przeobrażenia zachodzące w strukturze zatrudnienia w poszczególnych powiatach województwa podkarpackiego jako jednego z reprezentantów obszaru wschodniej Polski, uchodzącego za relatywnie najuboższy i słabo rozwinięty gospodarczo obszar kraju, określanego czę-

sto mianem „wschodniej ściany płaczu”. Celem artykułu jest sprawdzenie, czy zmiany w strukturze zatrudnienia na Podkarpaciu mogą sugerować, że obszar ten powoli zaczyna się wpisywać w pozytywne trendy rozwoju gospodarczego.

2. Materiał empiryczny i metody analizy danych

Empiryczny materiał liczbowy wykorzystany w niniejszym opracowaniu stanowią dane pozyskane z Urzędu Statystycznego w Rzeszowie¹, dotyczące:

- wielkości zatrudnienia w województwie podkarpackim,
- wielkości zatrudnienia w poszczególnych powiatach,
- wielkości zatrudnienia w poszczególnych sektorach gospodarki.

Mając na uwadze teorię trzech sektorów² oraz uwzględniając charakter zawartości informacyjnej dostępnych danych empirycznych, w analizie przemian sektorowych wyróżniono:

- sektor I, który obejmuje rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo oraz rybactwo;
- sektor II, w skład którego wchodzi przemysł (w tym: górnictwo, działalność produkcyjna, przetwórstwo przemysłowe, wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę), a także budownictwo;
- sektor III, do którego zaliczono: handel hurtowy i detaliczny, naprawę pojazdów samochodowych, motocykli oraz artykułów przeznaczenia osobistego i użytku domowego; hotele i restauracje; transport, gospodarkę magazynową i łączność; pośrednictwo finansowe; obsługę nieruchomości, wynajem i działalność związaną z prowadzeniem interesów; administrację publiczną i obronę narodową; gwarantowaną prawnie opiekę socjalną; edukację; ochronę zdrowia i pomoc socjalną; działalność usługową, komunalną, socjalną i indywidualną oraz pozostałą; gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; organizacje i zespoły międzynarodowe³.

Do oceny istotności zmian w strukturze zatrudnienia w latach 2005 i 2009 zastosowano nieparametryczny test χ^2 na jednorodność populacji (nazywany także testem równości frakcji)⁴.

W analizie dynamiki zmian zachodzących w poszczególnych sektorach zatrudnienia wykorzystano średnie tempo zmian⁵.

Zmiany zachodzące w strukturze zatrudnienia zaprezentowano także za pomocą wykresów, które ułatwiają identyfikację istniejących prawidłowości.

¹ <http://www.stat.gov.pl/rzesz>.

² E. Kwiatkowski, *Teoria trzech sektorów gospodarki. Prezentacja i próba oceny*, PWN, Warszawa 1980, s. 61-65.

³ http://www.stat.gov.pl/bdl/app/dane_podgrup.dims?p_id=319761&p_token=0.3555864568194581.

⁴ Cz. Domański, K. Pruska, *Nieklasyczne metody statystyczne*, PWE, Warszawa 2000, s. 192 -193.

⁵ T. Zieliński, *Jak pokochać statystykę, czyli STATISTICA do poduszki*, StatSoft, Kraków 1999, s. 181.

Analizując zgromadzony materiał empiryczny, należy mieć na uwadze, iż wskutek zmiany metodyki sposobu rejestracji (zliczania) liczby pracujących w sektorze rolniczym od roku 2010, dane dotyczące okresu 2005-2009 nie mogą być porównywane z danymi z lat 2010-2011⁶.

3. Zróżnicowanie i zmiany struktury zatrudnienia w powiatach województwa podkarpackiego

Przejście Polski do gospodarki rynkowej, integracja z Unią Europejską, jak również nasilenie konkurencji krajowej i zagranicznej stworzyły przesłanki do zmian strukturalnych w gospodarce, w tym również do przemian trójsektorowej struktury zatrudnienia.

W latach 2005-2009 dają się zauważyć korzystne zmiany w liczebności i strukturze zatrudnienia w województwie podkarpackim. Liczba pracujących wzrosła z poziomu 536 209 w roku 2005 do 557 240 w roku 2009, tj. o ok. 4%. Udział pracujących w sektorze rolniczym systematycznie spadał do roku 2008 (tab. 1), osiągając poziom 27,65%. W roku 2009 był on wyższy o 0,55 punktu procentowego. Zmniejszający się udział zatrudnienia w rolnictwie przekłada się na wyraźny wzrost zatrudnienia w sektorze usług. Liczba pracujących w usługach w odniesieniu do ogólnej liczby zatrudnionych wzrosła z 41,89% w roku 2005 do 43,74% w roku 2009, tj. o 1,85 punktu procentowego.

Tabela 1. Struktura zatrudnienia według sektorów gospodarki w województwie podkarpackim w latach 2005-2011

Lata	Liczba osób pracujących ogółem	Sektor rolniczy	Sektor przemysłowy	Sektor usług
2005	536 209	29,39%	28,73%	41,89%
2006	546 124	28,84%	29,24%	41,92%
2007	560 911	28,07%	30,00%	41,92%
2008	569 378	27,65%	29,28%	43,08%
2009	557 240	28,20%	28,05%	43,74%
2010	673 450	38,32%	24,44%	37,23%
2011	676 834	38,13%	24,60%	37,27%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

⁶ Do zatrudnionych w gospodarstwach indywidualnych zaliczono osoby pracujące w gospodarstwach prowadzących działalność rolniczą, przy czym: 1) w latach 2002-2009 nie zaliczono osób pracujących: a) w gospodarstwach o powierzchni użytków rolnych powyżej 1 ha, produkujących wyłącznie na własne potrzeby; b) w gospodarstwach o powierzchni użytków rolnych do 1,0 ha (łącznie z indywidualnymi właścicielami zwierząt gospodarskich nie posiadających użytków rolnych), produkujących wyłącznie lub głównie na własne potrzeby; 2) od 2010 r. ujęto wszystkich pracujących w tych gospodarstwach, niezależnie od powierzchni użytków rolnych oraz przeznaczenia produkcji rolniczej (razem z produkującymi wyłącznie lub głównie na własne potrzeby). Dane o pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie od 2010 r. nie są w pełni porównywalne z danymi za lata poprzednie (http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/rzesz/ASSETS_uwagi_ogolne_pow12.pdf)

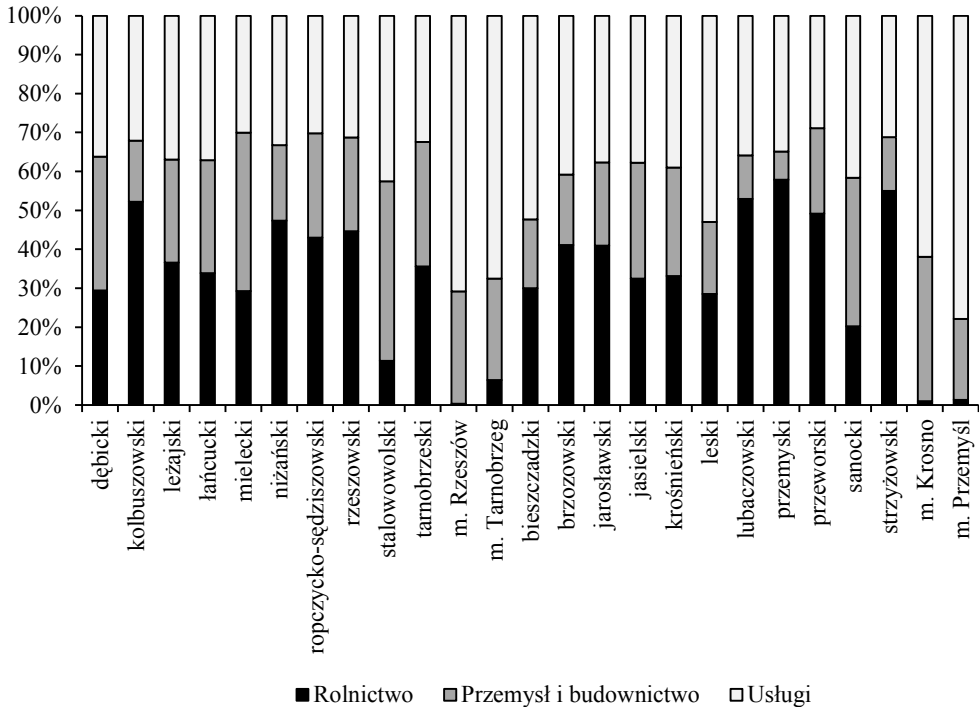
Zważywszy na fakt, że cechą charakterystyczną okresu postindustrialnego, tj. okresu serwicyzacji gospodarki, jest przewaga zatrudnienia w sektorze trzecim, można by domniemywać, analizując dane z lat 2005-2009, iż gospodarka województwa podkarpackiego wkracza w tę fazę rozwoju ekonomicznego. Pytaniem jest, czy odmienna struktura zatrudnienia w latach 2010 i 2011 (wynikająca ze zmian w sposobie zliczania osób pracujących w sektorze rolniczym) zaprzecza powyższemu stwierdzeniu.

Tabela 2. Struktura zatrudnienia według sektorów gospodarki w poszczególnych powiatach województwa podkarpackiego w roku 2009 i 2011

Powiat	Ogółem (w osobach)	Sektor rolniczy	Sektor przemysłowy	Sektor usług	2009				2011			
					Ogółem (w osobach)	Sektor rolniczy	Sektor przemysłowy	Sektor usług	Ogółem (w osobach)	Sektor rolniczy	Sektor przemysłowy	Sektor usług
dębicki	38 269	29,4%	34,3%	36,2%	45 075	37,8%	30,4%	31,8%				
kolbuszowski	15 148	52,2%	15,8%	32,1%	17 482	53,4%	14,4%	32,2%				
leżajski	16 653	36,6%	26,5%	37,0%	20 444	49,5%	20,5%	30,0%				
łańcucki	18 339	33,9%	29,0%	37,1%	22 355	44,7%	24,5%	30,8%				
mielecki	41 581	29,3%	40,7%	30,0%	45 073	32,5%	38,4%	29,1%				
nizański	12 065	47,3%	19,4%	33,3%	15 316	53,7%	19,0%	27,3%				
ropczycko- -sędziszowski	19 080	43,0%	26,9%	30,2%	18 818	43,7%	25,5%	30,7%				
rzeszowski	33 186	44,6%	24,1%	31,3%	47 799	54,7%	19,4%	25,9%				
stalowowolski	29 646	11,3%	46,2%	42,5%	32 813	21,8%	40,7%	37,6%				
tarnobrzeski	11 648	35,6%	32,0%	32,4%	16 436	48,6%	26,3%	25,2%				
m. Rzeszów	78 505	0,3%	28,9%	70,8%	85 320	4,0%	28,4%	67,6%				
m. Tarnobrzeg	12 310	6,4%	26,1%	67,5%	13 459	13,4%	25,2%	61,4%				
bieszczadzki	4 181	30,0%	17,7%	52,3%	5 941	46,8%	13,6%	39,6%				
brzozowski	13 165	41,1%	18,1%	40,8%	20 393	60,7%	11,2%	28,2%				
jarosławski	31 875	41,0%	21,3%	37,7%	36 432	44,7%	21,7%	33,6%				
jasielski	31 711	32,5%	29,8%	37,8%	39 874	47,9%	23,4%	28,7%				
krośnieński	16 956	33,2%	27,8%	39,0%	26 783	54,6%	18,9%	26,5%				
leski	5 021	28,5%	18,5%	53,0%	7 978	51,7%	12,4%	35,9%				
lubaczowski	15 159	53,0%	11,2%	35,8%	18 617	63,4%	9,1%	27,5%				
przemyski	14 221	57,9%	7,2%	34,9%	20 948	69,0%	6,0%	25,0%				
przeworski	21 289	49,2%	22,0%	28,9%	25 405	54,4%	20,2%	25,4%				
sanocki	23 708	20,2%	38,1%	41,6%	31 270	34,3%	32,3%	33,4%				
strzyżowski	13 202	55,0%	13,8%	31,2%	18 759	64,1%	12,6%	23,4%				
m. Krosno	22 921	1,0%	37,1%	61,9%	24 329	2,0%	39,1%	58,9%				
m. Przemyśl	17 401	1,3%	20,8%	77,9%	19 715	7,1%	23,1%	69,8%				
Województwo ogółem	557 240	28,20%	28,05%	43,74%	676 834	38,13%	24,60%	37,27%				
Polska	15 868 000	13,3%	31,1%	55,6%	15 562 000	12,9%	30,7%	56,4%				

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Dysproporcje w sektorowej strukturze zatrudnienia w poszczególnych powiatach przedstawiono w tab. 2 oraz na wykresach (rys. 1 i 2).

Rys. 1. Struktura zatrudnienia według sektorów gospodarki w poszczególnych powiatach województwa podkarpackiego w roku 2009

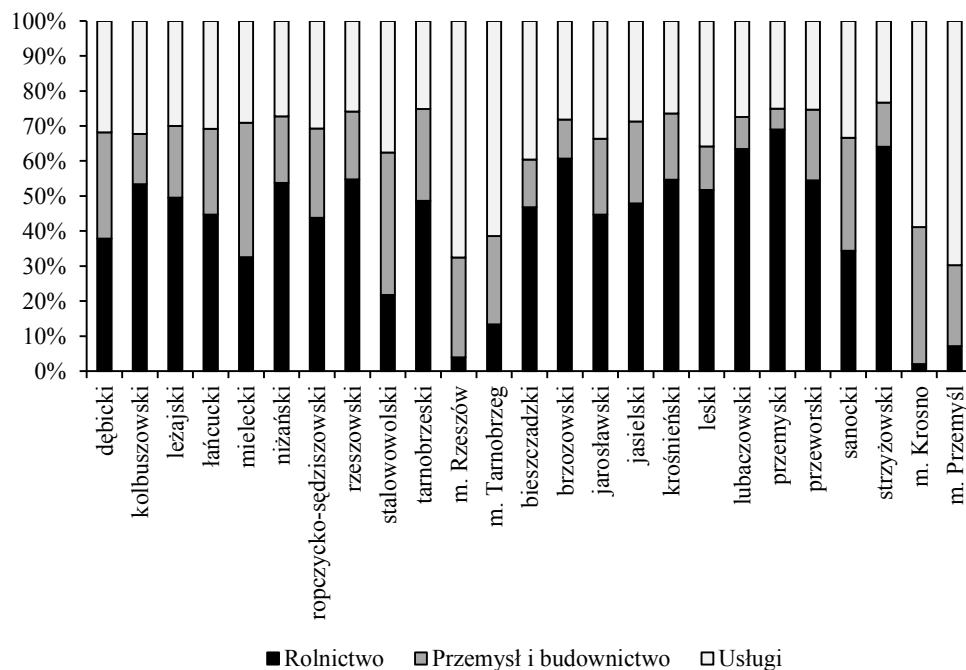
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Najniższy odsetek pracujących w rolnictwie występuje w powiatach miejskich, czyli tam, gdzie dominują usługi, oraz w najbardziej uprzemysłowionym powiecie województwa podkarpackiego, tj. w powiecie stalowowolskim.

Z kolei najwyższy odsetek zatrudnionych w rolnictwie posiadają powiaty: przemyski, strzyżowski, lubaczowski i kolbuszowski. Powiaty te cechują się ponadto najniższym zatrudnieniem w przemyśle i budownictwie.

Wśród powiatów, w których zatrudnienie w sektorze przemysłowym jest wyższe od wskaźnika struktury opisującego zatrudnienie w tym sektorze w całym województwie, znalazły się: dębicki, mielecki, stalowowolski, tarnobrzęski (podregion tarnobrzęski), łańcucki, m. Rzeszów, sanocki i m. Krosno.

Sektor usługowy w najwyższym stopniu jest rozwinięty (odsetek pracujących to ponad 60%) w powiatach grodzkich. Stosunkowo wysokie zatrudnienie w tym sektorze cechuje powiat bieszczadzki. Najniższe zaś zatrudnienie w usługach występuje

Rys. 2. Struktura zatrudnienia według sektorów gospodarki w poszczególnych powiatach województwa podkarpackiego w roku 2011

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

w powiatach: przeworskim, ropczycko-sędziszowskim i rzeszowskim (przyległe do powiatów grodzkich).

Chcąc uzyskać odpowiedź na pytanie, czy po wejściu Polski w struktury Unii Europejskiej nastąpiły przekształcenia w sektorowej strukturze zatrudnienia w poszczególnych powiatach województwa podkarpackiego, przeprowadzono nieparametryczny test jednorodności populacji χ^2 . Wyniki testu przedstawiono w tab. 3.

Zmiany w strukturze zatrudnienia w latach 2005 i 2009 w większości powiatów zaszły w sposób statystycznie istotny. Zmian takich nie zaobserwowano jedynie w powiecie: niżańskim oraz w większości powiatów podregionu krośnieńskiego, tj. w bieszczadzkiem, krośnieńskim, leskim i przemyskim. Powiaty te cechuje niezmienna struktura zatrudnienia w poszczególnych sektorach gospodarki.

Zmiana struktury zatrudnienia, polegająca na spadku jego wielkości w sektorze rolniczym na rzecz sektora usługowego, jest pozytywnym znakiem przemian społeczno-gospodarczych, jakie zachodzą po akcesji do Unii Europejskiej.

Aby ocenić dynamikę przeobrażeń trójsektorowej struktury zatrudnienia w poszczególnych powiatach województwa podkarpackiego w latach 2005-2009, prze-

Tabela 3. Ocena istotności zmian w strukturze zatrudnienia w latach 2005 i 2009 w poszczególnych powiatach województwa podkarpackiego

Powiaty	Wartość empiryczna statystyki χ^2	Prawdopodobieństwo testowe p
dębicki	24,908	0,000
kolbuszowski	55,499	0,000
leżajski	9,863	0,007
łańcucki	8,497	0,014
mielecki	61,158	0,000
nizański	4,048	0,130
ropczycko-sędziszowski	73,372	0,000
rzeszowski	57,790	0,000
stalowowolski	30,573	0,000
tarnobrzegi	57,972	0,000
m. Rzeszów	76,936	0,000
m. Tarnobrzeg	13,531	0,001
bieszczadzki	3,772	0,152
brzozowski	58,006	0,000
jarosławski	76,074	0,000
jasielski	15,590	0,000
krośnieński	4,836	0,089
leski	0,182	0,913
lubaczowski	9,954	0,007
przemyski	5,065	0,079
przeworski	19,825	0,000
sanocki	20,738	0,000
strzyżowski	17,249	0,000
m. Krosno	680,660	0,000
m. Przemyśl	11,745	0,003
Województwo ogółem	397,172	0,000
Polska	131,867	0,000

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

proawdzono analizę z wykorzystaniem średniego tempa zmian. W tabeli 4 przedstawiono średnie tempo zmian zatrudnienia w poszczególnych sektorach gospodarki.

W zdecydowanej większości powiatów województwa podkarpackiego obserwowano spadek zatrudnienia w sektorze rolniczym. Wyjątek stanowiły tu powiaty podregionów krośnieńskiego (gdzie, jak wcześniej stwierdzono, zmiany w strukturze zatrudnienia nie były istotne statystycznie) i tarnobrzegi. Największe tempo spadku zatrudnienia w tym sektorze wystąpiło w powiecie grodzkim Rzeszów (3,1%), ropczycko-sędziszowskim (2,4%), brzozowskim (2,3%) i kolbuszowskim (2,0%).

Tabela 4. Dynamika zmian zatrudnienia w trzech sektorach gospodarki w poszczególnych powiatach województwa podkarpackiego w latach 2005-2009

Powiaty	Średnie tempo zmian (w %)		
	rolnictwo	przemysł i budownictwo	usługi
dębicki	-1,2	0,0	1,0
kolbuszowski	-2,0	2,4	2,4
leżajski	-0,7	-0,6	1,2
łańcucki	-0,7	1,2	-0,2
mielecki	-1,2	-0,6	2,1
niżański	0,5	-1,3	0,1
ropczycko-sędziszowski	-2,4	2,5	1,6
rzeszowski	-1,5	2,3	0,5
stalowowolski	-0,6	-1,0	1,4
tarnobrzeski	0,2	-3,0	3,2
m. Rzeszów	-3,1	-1,7	0,8
m. Tarnobrzeg	0,5	2,0	-0,8
bieszczadzki	1,5	-1,6	-0,2
brzozowski	-2,3	4,6	0,6
jarosławski	-0,8	3,5	-1,0
jasielski	-1,0	0,0	0,9
krośnieński	-0,6	-0,4	0,8
leski	0,2	-0,4	0,0
lubaczowski	-0,8	1,3	0,9
przemyski	0,3	1,7	-0,7
przeworski	-1,0	1,8	0,4
sanocki	-0,3	-1,1	1,2
strzyżowski	-0,1	-2,6	1,5
m. Krosno	2,2	-6,7	5,4
m. Przemyśl	-0,5	-1,7	0,5
Województwo ogółem	-1,0	-0,6	1,1
Polska	-6,5	1,6	1,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W 20 spośród 25 badanych powiatów nastąpiło zwiększenie udziału zatrudnionych w usługach, przy czym najsilniejszy wzrost odnotowano w powiatach: m. Krosno (5,4%), tarnobrzeskim (3,2%), kolbuszowskim (2,4%) i mieleckim (2,1%).

4. Podsumowanie

Poziom rozwoju województwa podkarpackiego, pomimo dynamicznego rozwoju przedsiębiorczości i wprowadzania nowoczesnych technologii do produkcji i zarządzania, znacząco odbiega od poziomu rozwoju wysoko rozwiniętych regionów Pol-

ski. Struktura zatrudnienia w poszczególnych sektorach gospodarki ulega stopniowym przeobrażeniom. Dane z lat 2010-2011, uwzględniające wszystkich pracujących w gospodarstwach niezależnie od powierzchni użytków rolnych oraz przeznaczenia produkcji rolniczej (w tym produkcji na własny użytek), wskazują jednoznacznie na dominującą pozycję sektora rolniczego w kontekście zatrudnienia. Wynika to z charakterystycznego dla województwa rozdrobnienia gospodarstw rolniczych (średnia powierzchnia użytków rolnych (UR) w gospodarstwie wynosi 3,3 ha) oraz nadmiaru siły roboczej w tym regionie. Jednak, jak pokazuje dynamika zmian zatrudnienia obserwowana w latach 2005-2009, rola rolnictwa powoli zmniejsza się na rzecz innych dziedzin gospodarki.

W szeroko rozumianym sektorze usług zatrudnionych jest ponad 37% pracujących, co wskazuje, że sektor ten zaczyna odgrywać istotną rolę w gospodarce województwa. Z kolei w sektorze przemysłu i budownictwa zatrudniony jest blisko co czwarty pracujący. Największe nasycenie przedsiębiorstwami występuje w powiatach grodzkich oraz powiatach: stalowowolskim, mieleckim, sanockim i dębickim – co ma wyraźne odzwierciedlenie w strukturze zatrudnienia w tych jednostkach terytorialnych. Silne uprzemysłowienie wymienionych powiatów wynika z istnienia zlokalizowanych tu od kilkudziesięciu lat zakładów przemysłu elektromaszynowego, chemicznego, lotniczego oraz rolno-spożywczego.

Literatura

- Domański Cz., Pruska K., *Nieklasyczne metody statystyczne*, PWE, Warszawa 2000.
Kwiatkowski E., *Teoria trzech sektorów gospodarki. Prezentacja i próba oceny*, PWN, Warszawa 1980.
Zieliński T., *Jak pokochać statystykę, czyli STATISTICA do poduszki*, StatSoft, Kraków 1999.

CHANGES ON THE LOCAL LABOR MARKETS OF THE PODKARPACKIE VOIVODESHIP IN TERMS OF THE TRANSFORMATION OF THE THREE-SECTOR STRUCTURE OF EMPLOYMENT

Summary: The structure of employment in three sectors of the economy: industry, agriculture and services is one of the main determinants of socio-economic development. The study evaluates the transformation of three-sector structure of employment in Podkarpacie and in its counties that occurred in the years 2005-2011. In the data analysis the methods of the analysis of the dynamics and the chi-square test for the homogeneity of the population were used.

Keywords: socio-economic development, service sector, transformation of three sector structure of employment.